

TOMISLAV KRISTO / CROPIK

PETAR SEKULIĆ
 Voditelj
 arheoloških
 iskopanja u
 dvorištu sjedišta
 Vlade

ROMINA PERITZ

Bilo je to pravo iznenađenje za arheologa Petra Sekulića kada je kopajući s kolegama u jednom gornjogradskom dvorištu otkrio predmete stare tri tisuće godina. Potvrda je to svega onoga o čemu se u stručnim krugovima pričalo godinama: Zagreb je puno stariji od onoga što se misli.

A dvorište gdje je ta povijesna ekskluziva otkrivena, doznali smo nedavno, nije bilo koje, nalazi se u Banskim dvorima. Tu je početkom veljače stigao tim arheologa iz Hrvatskog restauratorskog zavoda kako bi izvršili istraživanja neophodna za obnovu palače Vlade nakon potresa. Sam premijer predstavio je pred medijima, kako je rekao, te neočekivane i vrijedne nalaze, koji svjedoče o kontinuitetu života na Gornjem gradu od prapovijesti do danas. Pa iako su znali da je moguće da će pronaći neke zanimljive nalaze, tim arheologa predvođenih Sekulićem nije očekivao da će biti baš toliko stari. On se potajno nadao srednjovjekovnim nalazima starijim od osnutka slobodnog kraljevskog grada, koji dosad nisu nađeni na tom području, očekivao je svakako i kasniji srednjovjekovni sloj, iz doba zlatnog doba Gradeca, kao i one novovjekovne, a onda su njegove kolegice iskopale jedan posve čudan predmet. Podsjećao ih je na čizmicu pa su ga tako nazvali.

Neobičan nalaz

"Navikli smo nalaziti keramičke, metalne i koštane nalaze iz različitih razdoblja. Ovo je bilo nešto što je odmah svima bilo malo čudno. Taj zanimljiv i vrlo upečatljiv keramički nalaz naveo nas je na zaključak da se radi o jednom vrlo neobičnom predmetu iz prapovijesti. Po kontekstu, u usporedbi s drugim nalazima, zaključili smo da je najvjerojatnije iz razdoblja kasnog brončanog doba, dakle od prije otprilike 3 tisuće godina", kaže Sekulić koji se za konačnu potvrdu i objašnjenje obratio ipak kolegama koji se bave tim razdobljima, za razliku od njega kojemu je specijalnost srednji vijek.

"Najvažnije je u ovom otkriću da dobijemo pojam da Zagreb nije od jučer. Znanstvena zajednica je to znala, već se trideset godina spominje tih tri tisuće godina, ali to nikada nije odjeknulo javnim prostorom, nije bila ovakva prilika. Dakle da nismo tu 900 godina već od puno, puno prije."

Petar Sekulić objašnjava da se do sada smatralo da Zagreb postoji od srednjega vijeka, no po nalazima, sada vidimo, da imamo kontinuitet od kasnog brončanog doba pa preko starijeg željeznog, mlađeg željeznog, sve do danas. Struka, međutim, već odavno ima neka saznanja da je Zagreb puno stariji.

Na području Gornjeg grada, kako objašnjava arheolog Sekulić, već se u 19. i 20. stoljeću spominju nalazi koji se mogu datirati u razne faze prapovijesti. Devedesetih godina prošlog stoljeća krenule su razne aktivnosti, gradnje i pregradnje po Gornjem gradu, a izvršena su tada i prva ozbiljnija arheološka istraživanja. "Prilikom konzervatorsko-restauratorske obnove Muzeja grada Zagreba u razdoblju između 1989. i 1997. godine provedena su arheološka istraživanja, kao i sondiranja na prostoru Hrvatskog povijesnog muzeja. Najveći je bum bio 2000-ih kada je Muzej Grada Zagreba na više lokacija vršio istraživanja na Gornjem gradu – na Vrani-

Kako smo otkrili grad ispod Banskih dvora

Neki Prazagrepčanin napravio je ovu čizmicu prije 3000 godina. Starija je od Homera

Pronalazimo dokaze da Zagreb nije od jučer, dakle da nismo tu 900 godina, već da se na Gradecu živjelo i u brončano i željezno doba

Među nalazima su i keramička posuda te keltska fibula koja stilski upućuje na 2. i 1. stoljeće p. K.

Keramička "čizmica" je najvjerojatnije iz kasnog brončanog doba, a namjenu joj tek treba otkriti

LJUBO GAMULIĆ / PETAR SEKULIĆ / HRZ

canijevoj poljani, u Parku Grič, Matoševoj ulici, na Markovom trgu, u gornjogradskoj gimnaziji i brojnim drugim mjestima. "Slagalice su se počele slagati u mozaik. Bilo je jasno da je postojalo ozbiljno naselje u prapovijesti na gradečkom platou. Te priče se provlače cijelo vrijeme. Mi svi znamo da je to tu, ali javnost to na taj način sve do sad nije percipirala", kaže Petar Sekulić.

A onda se dogodio potres u Zagrebu, u ožujku prošle godine. Stradali su i Banski dvori te je u sklopu izrade projektne dokumentacije obnove zgrade potrebno bilo napraviti i arheološka istraživanja u dvorištu sukladno Zakonu o zaštiti kulturnih dobara. Arheolozi su očekivali da će ovdje gotovo pa sigurno naći slojeve iz srednjega vijeka, budući da je Markov trg uz potez Popovog tornja vjerojatno i najbitnija točka srednjovjekovnog Gradeca. "Srednjovjekovni grad bio je organiziran po principu insula, blokova u kojima je ovaj dio koji trenutno istražujemo oduvijek bio dvorište. To je bila i odlična prilika da ulovimo neku veću cjelinu koju možemo dalje interpretirati", kaže arheolog. S pripremnim radovima krenuli su 1. veljače, bilo je potrebno ukloniti popločenje dvorišta i armiranobetonsku podlogu, nakon čega su počeli s arheološkim istraživanjima. Vrlo brzo im je, otkriva Sekulić, bilo jasno da tu ima svega i svačega. Prvo su dokumentirali kanalizacijski sustav iz 19. stoljeća i jedan stariji, moguće iz 18. stoljeća. A onda su, između svih tih tragova modernizacije iz 19. i 20. stoljeća, "uspjeli uloviti na par lokacija netaknute slojeve u kojima se može pratiti kontinuitet kroz srednji vijek pa do prapovijesti."

Prapovijesni meni

Osim "čizmice" iz prapovijesnog razdoblja arheolozi su pronašli keramičke posude, ostatke tkalačkog stana, životinjske kosti koje će poslati na analizu kako bi "vidjeli kakav je bio meni u prapovijesti". Pronašli su, za sad izvan konteksta, i keltsku fibulu koja je bila u jednom ispremiješanom sloju i koja stilski upućuje na 2. i 1. stoljeće prije Krista.

"Sreća je da u razdoblju srednjega vijeka imamo jako puno sačuvanih pismenih izvora koje možemo uspoređivati s nalazima i objektima. Ti spisi, pogotovo iz 14. stoljeća nadalje, dosta su pedantni. Sukladno tome znali smo da ćemo kopati unutar jedne od zagrebačkih insula, pe-te. Mi otprilike u nekim povijesnim razdobljima znamo čak i tko su bili vlasnici parcela na tim područjima. Tako da kad obradimo sav materijal, dovest ćemo ga u vezu s nekim od tih vlasnika."

Kad je riječ o insuli broj pet, prema popisu stanovništva iz 1368. godine zna se, otkriva arheolog, da je to bio elitni kvart u kojem su živjeli brojni gradski službenici, što bivši što aktualni, spominju se različita

U DVORIŠTU BANSKIH DVORA KOJE JE BILO ELITNI DIO U SREDNJEM VIJEKU ŽIVIO JE NEKI SVEČENIK, PA SUKNAR...

zanimanja, kao i jedan svećenik. U jednom dijelu dvorišta arheolozi su našli veliku količinu brončanih igli, pribadača i trgovački pečat koji se može povezati uz tkaninu, što im govori da je tu najvjerojatnije živio suknar ili netko sličnog obrtničkog zanimanja.

Podzemna špajza

Arheologe je posebno razveselilo otkriće podzemnog skladišnog objekta, špajze, za koju za sad ne mogu utvrditi je li dio nekakve starije kuće, zbog kasnijih gradnji oko nje, ili je riječ o nečemu što je bilo u dvorištu. U četvrtastom objektu oko metar dubine s drvenom oplatom koja je potpuno sačuvana izvukli su veliku količinu "jako zanimljivih nalaza" koji će im nakon analiza omogućiti podatke o svakodnevnom životu u srednjem vijeku. Pronašli su tu i uvoznu keramiku, razne posude, uzorke sje-menki, životinjske kosti, ljuske od oraha... Od kasnijih nalaza arheolog izdvaja novce iz 16. i 17. stoljeća, "koji nam svjedoče o aktivnostima pri preparceliranju nakon požara i potresa koji su se tu dogodili". Jedan sloj, ističe arheolog, mogao bi ukazati na poravnavanje terena nakon neke od tih katastrofa u 18. stoljeću.

Trenutno Sekulić sa svojom ekipom dovršava iskapanje sjevernog dijela dvorišta, nakon čega materijal koji su prikupili šalju na analizu, potom vraćaju zemlju te nastavljaju kopati drugu polovicu dvorišta. Istovremeno se vrše i druga konzervatorska istraživanja u palači.

A kako je kopati u Banskim dvorima? "Urbana arheologija je jako izazovna zbog čestih pregradnji i uništenja slojeva pa mi cijelo vrijeme pokušavamo posložiti mozaike. Raditi u ovakvom ambijentu središta političke moći RH zanimljivo je, osebujno, no jako smo lijepo prihvaćeni. Arheologija je svima zanimljiva. Kad smo, međutim, došli prvi dan i počeli razbijati armiranobetonsku podlogu bagerom, naravno da nije bilo ugodno zaposlenicima. Vjerujem da smo ih dobro istraumatizirali." □

BANOVAC

Od kasnijih nalaza izdvaja se novac iz 16. i 17. stoljeća, koji svjedoči o aktivnostima pri preparceliranju nakon požara i potresa koji su se tu dogodili

ČIJI JE BIO?

Zahvaljujući detaljnim izvorima u nekim povijesnim razdobljima znamo čak i tko su bili vlasnici parcela na tim područjima, pa i kome su pripadali novac i drugi pronađeni predmeti

NAKON KANALIZACIJSKOG SUSTAVA IZ 19. STOLJEĆA I STARIJEG, IZ 18., NAIŠLI SMO NA NETAKNUTE SLOJEVE